

Червоний шлях, №1

Микола Хвильовий

1923

Exported from Wikisource on 06/23/17

МИКОЛА ХВИЛЬОВИЙ

СІЛУЕТИ

НОВЕЛА.

Дядя Варфоломій прийшов на далеку, закинуту станцію, в Ортечека (там був знайомий, теж далекий, але він робив посадку поза чергою), і чекав на потяг. На станції було порожньо, майже нікого: дві—три фігури в постолах, і смерділо прокисло. В залі першого—другого класу лишень буфет: дві—три сосиски, три—чотири булки. Ще в кімнаті Ортечека шипів блідозелений самовар, з нього й подавали чай випадковим подорожникам, що випадково застрягли на закинутій станції. І от станцію так далеко закинуло, що тільки скажеш:— „дивно!“ Навіть повітовий город (маячить відцїля) прокидається, насторожився, а тут і досі в „мужській уборній“ лежить огризок сосиски і ручка від кулемету „тахім“. — Але іменно ця то станція і ворушила своєю присутністю почуття рішучого задоволення. Тому: тут було тихо, радісно, лишень зрідка сторож Матвій збентежить

спокій перону різкими дзвонами на повістку. Потім удари одлунають — і знову тихо. — Дядя Варфоломій вийняв з кишені телеграму й перечитав її ще раз. Стефан писав так: „Приїжджайте. ЗгоднийЦе, значить, Стефан поведе наступ на Вероніку. І слід: на то він і брат. Неможна-ж її залишити в таким становищі. І тут же дядя Варфоломій подумав: „Чудово! Божественно! приїде — курочок розведе!“ А потім ще подумав (по традиції: „хто не був молодим, той не був дурнем): А літа вгамують, навчать. Ох-о-хо! Суета житейська“. — Нарешті потяг подали. Тоді дядя Варфоломій забрав клунок і вийшов з далеким знайомим з Ортечека. Звичайно, за дорогу (вшиву, коли вітер рветься в щілини, а пічки ще нема; коли придавлять так, що тільки охнеш; коли одноманітний стук колес заколисав і присниться все, що пройшло, що відходить — і жах, і грюк, і чорт знає що), — за таку дорогу, конче розболиться тіло- — Потяг летить за гори, за ліси на північ. Дядя Варфоломій дрімає. І сниться йому це:

2

... Стефан. Дема. Вероніка. Вероніка кричить. Вероніка в кучеряшках (в каштанових, як каштан), і так нагадує строкатий плакат, ніби він висить на перших громах повстання.

Ну добре! Коли тобі так плакатно, що ти забула, не хочеш знати родину, то“...

... Дядя Варфоломій хвилюється:

... — Добре. Добре. Так. Так. І кінчай, будь ласка, скоріш.
Дай і мені сказати.

Змовкла.

... — А тепер я тобі скажу. Приїжджає в наш город, провінціяльний, так сказати,... Ми-ж люде темні, провінціяльні, так сказати (іронія)... приїжджає, скажемо, ваш ячейківський губерніяльний секретар, і кричить на всю горлянку: — Што тут розвешалі разних Мазепов да Коцюбінськіх“ І що ти йому на це скажеш? Ну?

Тоді Вероніка кричить, що Юрко Коцюбинський — син Михайла — живе у Відні і більшовик і, як резонно замічає Стефан, Вероніка нічого не доказує.

Дядя Варфоломій тріумфує.

І розкажує ще про другого, „оні, так сказати“ — — Проехал двесті вьорст по Україні і ненашол мови, но зато, правда, нашол українськіє настроєнія.

— Ага! Ага!

Дядя Варфоломій ще тріумфує. — А на мольберт прорвалось анемичне проміння і тускло пішло до дверей. З вулиці запахло бензолом. Стефан збірає книги: через 'ї години на лекцію. Дема натхненно дивиться на небо, відкіля прорвалось сонце.

Стефан сказав:

—І все таки я за Вероніку.

Дядя Варфоломій розмахує руками, подається корпусом:

—О, безумовно. Як же рука руку миє.

Тоді Стефан ще каже:

—Ви, дядю, учитель гімназії, і я уявляю, що є ваші учні, — мабуть, безпросвітня тупість. Ви не ображайтесь бо я звик агітувати в фабричній аудиторії. Невже й вам казати, що треба дивитись глибше на річі? Хоч би посоромились цього-ж Коцюбинського. Як ви гадаєте: який обсяг між вашим політиканством і автором „Він іде“?

Дядя Варфоломій хвилюється: —Софістика! Софістика!

А Христина, що випадково зайшла сюда каже:

—А ти б чого хотів?

—Як чого?

—Якого хвістика?

Христина сіда бабуся і мудрих слів не розуміє.

Тоді, звичайно, тріумфує Вероніка. Дядя Варфоломій розмахує руками і— —бац!

— побіг на вокзал, не попрощавшись, на дачний потяг, щоб знову на закинуту станцію, в ортечека приїхать і випити там з

далеким знайомим чаю, а потім уже до-дому, на заняття.

... І знову кімната. Десь проходять вітри, десь стоять пругкі сніги. І от раптом за вікном димить туман. На сивім фоні, в імлі, маячить постать. Це Дема. Дема стоїть біля мольберту і з мукою дивиться на лінії. Він каже! — „Коли я нарешті напишу картину?“ .. А далі проходить міська ніч, десь трівожно б'ється калатушка нічного сторожа. Потім калатушка змовкла. Йде світанок анемічний, матовий, зажурний. Дема стоїть біля вікна, здавивши голову, під очима лежать синці і погляд його блукає. — Дядя Варфоломій питає: „Стефане, чи не збожеволів він?“ „А Дема підійшов і написав:

„Мане, факел, фарес“ ...

... Десь закричала Вероніка.

Дядя Варфоломій прокинувся.

3

Чорт знає що лізе в голову! Це ж було так давно!

Хіба Вероніка та? Дядя Варфоломій каже тихо, ледве чути: — „І слава богу!.. — Потяг мчить“ — У дяді Варфоломія одна радість: сестричі, і він давно вже ховає теплу надію, що змовкне нарешті дзвін шабель і тоді — засвітить хтось своїм сміхом в цім домі, що на Тарасовій вулиці, вище гімназії в тихім повітовім місті... Чудово! Божественно: в кімнаті музика — це співає тиша свої тихі мелодії, за дверима садок і

пищить птичка: „чик-чирик! чик-чирик"! А хтось каже: — Дядя — адя! — нарспів і тьохкає солов'єм серце. Дядя Варфоломій ще згадав телеграму. Ще раз вийняв її з кишені, полапав пальцями в темряві вагону і зітхнув з полегкістю.

...Потяг мчав на північ. Стукали одноманітно колеса.

Знову дрімалось. Тра-та-та-та... Тра-та-та та... І тут смерділо прокисло, а вітер рвався в щілини. ...І сниться все, що пройшло, що відходить, — і жах, і грюк, і чорт знає що.

...Потяг мчав на північ.

4.

Дядя Варфоломій приїхав. На порозі стрічає Стефан. Дама спить, хропить. Посередині мольберт і роскидані пензлі.

Дядя Варфоломій каже:

— Нарешті. От доріжка!

Стефан дивиться скрізь сині окуляри тихими, розумними, як у оліня, очима і мовчки розв'язує клунок. Дядя Варфоломій спитав:

— Ну, як діла?

— Нічого.

— Добре. І ми нічого, живемо — хліб жуємо. „Красную Ниву“

виписую. Єсть і віршики і „техника“ — все як полатається. А то іноді після обіду політичний огляд послухаєш, і недорого, і гарно, і промовці приличні.

...Вузлик розв'язаний. Пахне свіжим хлібом, ще чимсь смачним, солодким. Стефан каже, що це дуже до речі, бо як раз вийшли продукти і живе з Демою на сухарях.... — Як же Вероніка? часто буває у тебе?

— Два тижні не бачились.

— Два тижні?

— Так, не знаю де, бо жила раніш за раднаргосом, а тепер треба шукати...

Дядя Варфоломій перебиває:

— Так ти з нею досі не говорив???

— Ні.

— Нехорошо. А викликаєш телеграмою.

— Я написав тільки про згоду...

— Нехорошо.

Дядя Варфоломій має вигляд конче ображеного, і це для того: завойювати Стефана. А в душі він зовсім не ображений. В його душі співають зараз Олесівські солов'ї і пахнуть там

українські троянди, — знаєте: пелюстки, що в альбом провінціяльній баришні.

...В холостяцькій кімнаті поетичний розгардіяш. Наприклад, на столі: „Капітал“, тараня, калоша, повидло, фарби, Мікель-Анжело і — чого тут тільки нема!!

В кутку бліді плями шумного міського дня. В коридорах крики мешканців, чути кричить, гримає брук. Город підвівся, щоб жити — і летять мотори і біжать тротуари. Дзвін, грюк, рев заповнили кожний заулочок. Над городом нависли велитні південно-західніх хмар.

..От. Значить дядя Варфоломій приїхав, скинув пальто і капелюх, поговорив і з Стефаном і сів на кровать. Тоді — одхилиє ковдру і лоскоче п'ятку Демової ноги. Дема мукає.

Дядя регоче. До Стефана:

— В драмі був?

— Ні, на концерті молодого філармонії.

Дядя Варфоломій ще лоскоче:

— Ах, ти, ячейко!

... — і от Республіка У. С Р. Р. Коли подивитись на південь крізь сині масиви весняних хмар туди далі — звичайно його не видно, а він єсть, на півдні: маленький городок і біля нього закинута станція. Колись Вероніка казала:

„Це мій милий степовий край і по ньому тікають, біжать дороги на Донеччину“. А Дема казав з патосом — „Ой, ти краю мій трівожний, — виконками й сум!..

... І значить в цьому городку жила-була сім'я: папа, мама, брат, сестра і т. д. Це Стефанова родина і от вийшло так (із драми батьки й діти) папа прокляв дітей— Стефана й Вероніку, тому що вони пішли... Потім папа й мама сіли на корабель і не пішли, а поїхали в Болгарію. Дядя Варфаломій очевидно, не прокляв. — Між іншим: Дема іншої фамилії, просто товариш..., І от городок (крізь сиві масиви весняних хмар, на півдні), закинута станція, спогапи, революція. І кричить революція над ухом: Бундззз! Бундззз! І лежить в просторах ціле провалля віків і Достоєвський, і Рафаель, і глибина глибина

— а в домі за раднаргосом жила з Веронікою Христина (робітниця, бабуся). Вероніка перейшла на другу квартиру— і бабуся перейшла. Тепер Христина каже:— Що з моєю Веронікою зробили? Не знаєш, Стефане?

Стефан мовчить...

...Дядя Варфоломій ще полоскотав:

— Ах, ти, ячейко!

Потім дядя Варфоломій сказав до Стефана:

— Гляди: я чоловік не столичний, не звик до вашого грюку. Чуєш?

5.

Тоді йшла весна.

Зачалась дико, божевільно, надзвичайно—по жарами. З далеких курганів республіки на лоні сизої безвісти палахкотіли заграви, а потім небо тануло і по вулицях проходив сторожкий, запашний весняний шум. Ночі клекотіли, кипіли і зачаровано блукали по кварталах. Іноді проходили неясні сні. На прозорій чистій блакиті зорі творили нечувану загірню симфонію.

... І от сидить Вероніка і робітниця Христина.

Це з тих Христин, що можна бачити на сторінках „Комунарки України“. Це та, про яких кажуть: „без хреста на груді і—з чим в грудях?... Це з книги дум народніх: „Ой, вмірав Бармаш та вмірав старий“.

— із другої книги дум народніх: —

прийде гряде час: забармашать посьолки, машини, заводи, оселі. Забармашить земля. — „Ой, вмірав Бармаш та вмірав старий“. І як музика польових просторів ллється ця надзвичайна агіта ція. Ходять бояни невідомих комун і співають вечірню молитву, коли жевріє свіча загірного сонця:

— ... Слава в верхів'ях революції і на землі радість.

... Отже сидить Вероніка, а Христина підбірає своє сиве

волосся. І каже Христина:

— ... Так, прийшла я в призидум Що ж ти, кажу, за призидум, що в тебе, нема нікаторої правди? Буржуй ти—і больш нічого. А що я безпартейна, то я на тебе плюю, потому как ресефесер не призидум, а делегацкое собрания. Должон за правду стоять....

Вероніка сидить, нахиливши голову.

На каланчі горить огонь, відтіля чути неясний клекіт із Слобожанських степів, що оточили город. Весна.

І лине сторожкий клекіт по туманних шляхах. І співає боян вечірню молитву, і каже слово „о полку“ людяпости:—за морями, за лісами, за широкими трівожними ланами лежать золоті піски і блукають там отари здійснених бажань, і чути вже шум—то зграями линуть на захід. І кажуть з тоскою:— Чи скоро, горлице? І розбігаються мислі по древу, по степах, далеко, за невідомість.

—Боян змовк..

... Вероніка сказала:

—Бабусю, мені хочется ласкати ваше сиве волосся.

—Христина сказала:

—Товаришочок! Чого ти така сумна стала, змарніла зовсім. Парубчину тобі треба. Ой, бачу, парубчину! Недарма весна

пливе.

Вероніка сіла біля Христини і перебірала її сиве волосся... — Знаєте, колись в дитинстві у моєї мами були обмороки. І от я бігала за доктором. Так бігала, що аж вітер свистів. Я, знаєте, дуже кохала маму. І мені хотілось її закохати, зовсім, щоб мене не було. Ляжеш біля мами, притулишся до неї і так щільно, що хочеться влізти в її тіло, злитись як одне тіло... І от приходив доктор, мама була мертва, бліда як смерть, і її одкачували. А я тоді йшла терпіти. Підходила до дверей, закладала свою лапку в щілину і потім давила дверима дуже, аж сльози капали, щоб боліло. І тоді, знаєте, мені було легше. Це радість терпіння, бабусю!

Змовкла, і ще сказала:

— Це радість терпіння, бабусю.

... На Поярних посьолках темрява. Зрідка виють пси, зрідка прокинеться брук. — В кімнаті вохко, жевріє каганець.... І в цей час на другому кінці города, за рікою Дема стоїть біля мольберту, потім підходить до вікна і з мукою дивиться в глуху весняну імлу. Гори важких мовчазних хмар стоять мовчазно над покрівлями. Навпроти в кабачку „Дайош“ разу раз одчиняються двері і випускають і впускають (як це в Горкого?) — „безпокойних і іних“.

Дема знову підходить до мольберту і з мукою дивиться в глуху весняну імлу. Дядя Варфоломій спитав: — „Де тут у вас політичний огляд кажуть Думаю завтра піти“. Стефан сказав:

— „Не знаю. Я, дядю, в політичних ділах не фаховець“. — „Ахто-ж ти?“ Стефан мовчав. Дядя Варфоломій розгнівався і ліг спати. — Спить.

... Стефан, як і завше після роботи, спокійно читає газети і щось заносить в щоденник. — Повернувся. Тихі розумні очі, як у оліня, уважно дивляться крізь окуляри.

... — Демо, покинь! Лягай спати.

— Ні, Стефане, ти надто просто дивишся на життя.

Я так не можу.! от — мої пензлі лежать.

Стефан усміхнувся:

— Знову за своє. Чудний ти, Демо.

Тоді Дема кидається до столу і жагуче говорить:

— Образливо оце: от ти такий собі Стефан, маєш такий же світогляд, як і я. І чого-ж твоє життя так тихо, лагідно йде? Чому моє не так? Ти не хам, ти не дурень, ти не ідіот, ти не віл...

— Дякую за комплімент!

— Дякуй не дякуй, а це правда. І от виходиш ранком спокійно на роботу, потім спокійно йдеш читати лекцію, потім читаєш газети а потім говориш про глибину... Що це?

Стефан ще усміхається, підводиться і дивиться на гори важких хмар, що мовчазно стоять над покрівлями.... — Я, Демо, бувший математик, фізик. І я знаю, скажемо, ціну Декартової системи координатів... Лягай спати.

Я теж. втомився.

.. Проходили шумно по вулиці натовпи—з опери,—і зникали по-одинці у вохких масивах весняної ночі.

б.

...—Слава в верхів'ях революції і на землі радість.

... Гряде весна. І повинь так шумить, що на серці надзвичайний божевільний пожар.

Дядя Варфоломій пішов в город.

... Було свято. Були вдвох: грали в шахи. Дема розказував щось з індійського, що занесено в епоху хрестових походів, про шахи: королю мат! про смерть. Іще розказував з Кіплінга, з індійського життя чудову казку: „Рікі-Тікі-Таві“. Дема пішов. За стіною хтось уїдливо, одноманітно, повторював:

—Суб'єкт в об'єкті.

Стефан подумав, чогось згадав старого Єврея-ортодокса з Полісся. Ad literam.... А вчора прийшов з Поярних посьолків, був на заводі Стругаль і К°. Тоді тихо конав синій міський вечір. Але гули—трамваї, собор, брук.

...—Вероніка не приходила?

—Ні!—це Дема.

—Варфоломій казав, що бачив її...Дема стоїть біля мольберту і знову падає тоскний погляд на мольберт. „Тільки лінії-1. Більш нічого. „Тільки лінії“.

...Трамвай, собор, брук.

А дядя Варфоломій дійсно бачив Вероніку. Бачив, як виглядає, але Стефану про це не сказав. Обіцяла завтра зайти. Тоді похилилась на старе серце радість. Вероніка йшла з наркома. По вулиці мчали автомобілі. Небо співало блакитну весняну пісню. Радість так лоскотала, що прямо чудово. Вероніка розказала, що живе тепер на Поярних посьолках. Перебралась з квартири, що за раднаргосом. Дядя Варфоломій легенько натякнув. Не сказала...

— „Ну, не кажи“. І тут же згадав телеграму. Дядя Варфоломій навіть ужалив:— „Чого-ж ти така неплакатна?“ Вероніка сказала:— „Не вік дивиться плакатно, треба, Стефан каже, подивитись і глибше. Виросла досить з того часу. Не мала дівчина“. Дядя Варфоломій глянув на неї і раптом зрозумів: „Вероніка жона“. Ізгадав якийсь портрет з Трет'яківської галереї...

...Це було вчора...

...А зараз пахло свіжим хлібом, а з вулиці пахло бензолом. Стефан подивився у вікно:

— йшла в калошах на босу ногу, без хустки, в якимсь архаїчного покрою пальто. Йшла похиливши голову, біля бюсту. Артема по пустельній дорожці сада. Покликав:

— Вероніко,

— Я. Коли увійшла, обняв, довго держав у обіймах і довго не говорили. Гладив її каштанове волосся, матове обличчя і сувору складку на чолі, — Синій весняний вечір танув.

... — Чого не ходиш, Вероніко? Що за фокуси?

Сказала, хворобливо усміхнувшись:

— По твоїй проповіді живу, брате: треба дивитись глибше на життя.

Стефан спитав про поїздку:

— Ну, як говорила з ним?

— Знаю.

— Що ж ти?

— Нічого!

Стефан сказав:

— Ну, ми ще з тобою поговоримо.

Потім нахилився під кровать і дістав чоботи.

—Надягай.

Вона одхилила його руку.

Стефан незадоволено подивився:

—В ролі страдниці?

—Так.

Хотів переконати, говорив переконуючи, агітаційно:

—Глупо. Ти хочеш ближче до маси, але цим ти тільки одриваєшся від неї. До кого у робітників антагонізм — до інтелігенції? Помилка. До тих, що ходять в чоботях? Помилка. От до кого: до тих що ниють, що хочуть підробитися під них. Скажи щиро: „я — інтелігент!”, — працєю щиро, — і маса буде поважати тебе.

Вероніка зітхнула і сказала:

—Стефане! Це риторика Фразерство.

І тут же скинулась:

—Проте, я кажу неправду. Не так. У нас, брате, одна путь, але різні доріжки. Я йду по цій, ти по тій — десь зйдуться.

—Вероніко,..

—Ні, Стефане, ти мене не переконаєш... У тебе єсть чай?...Стефан вийшов Вероніка сіла и дивилась на портрет

Мікель-Днджело. — Прийшов Дема. — І чути було, як ростуть дні і хотілось слухати вітра.

..А вітер на арфі грав:

Як в книзі „Золотий гомін“. За городом шуміли сло божанські степи. Степи творили буйну весну, і щастя їм, як вагітній матері, що рожає в перший раз.

...Дема сказав:

— Коли я намалюю цю велику річ, в якій відчую „сьогодня?“ Як легко було писати картину на тему „повстання“.

Стефан сказав:

— Ясно. Героїчні будні важче написати, ніж героїчне свято. Вероніка сказала:

— Демо! Ти митець революції, а от „сьогодня“ ти й не напишеш, тому що „сьогодня“ є зовсім не те, що каже Стефан. Не героїчні будні, а героїчне терпіння. Зрозумієш— напишеш.

Стефан сказав:

— Це патетика... Це твої босі ноги в калошах, Вероніко!

— Може.

... Розмову кинули— увійшов дядя Варфоломій. Він прийшов

з Донецького вокзалу, з синього шуму. Він конче був радий, що нарешті і Вероніка тут, бо завтра як раз йде потяг на закинуту станцію. Дядя Варфоломій був певний, що Стефан умовить Вероніку, і він жартував.

7.

...Дядя Варфоломій говорив:

—Послухайте старого. Треба їхати. Боятись нічого: у нас все „благодяжно“. Більше. Скажу по щирости—матеріялізм. Як у свій час носили винниченківські сорочки, так тепер наше глухе місто поринуло в матеріялізмі. Якась пошесть. Підеш в гімназію—матеріялізм. Підеш в просвіту—матеріялізм. Навіть в автокефалії про матеріялізм чуєш. Словом, цілком „благодяжно“... А наша, так сказати, генерація старих зубрів, що ведуть свою родословну від Грушевських, Петлюр та інших,—цих, знаєте, елегантних панів та панночок з орієнтацією на першу паризьку моду, цих скоро не буде. Де дінуться—бог його знає. Напевне тільки це: незабаром станем іхтіозаврами, матеріялом для археологів... Ідемо, Вероніко—цілком „благодяжно“.

І тут же дядя Варфоломій подумав про курочок; „гарно-б завести!... І вся ця суєта житейська... Охо хо“! Позіхнув і ретельно перехрестив уста.

Тоді Вероніка сказала. ' —Демо, сюди не заходила Христина?

—Ні.

—Ну, так мені треба йти.Сьогодні на Поярних посьолках спектакль.

Дядя Варфоломій скинувся: — шось закричав заверещав.

Вероніка мовчала. Дядя Варфоломій покликав у сїни Стефана. Як же так? Завтра ж потяг? І рїшили йти з нею.

... Вийшли всі на ганок. Небо відходило вдаль. Зорі творили нечувану загірню симфонію. — Пішли до ріки. Дядя Варфоломій проводив до берега, останні — з Веронікою на спектакль. Коли виходили за город, дядя Варфоломій, що йшов позаду всіх, покликав Стефана. Розмахував руками, хвилювався.... З городу сунулись вози. Перекликались у вохкій весняній імлі. На сході стояла чїтка зоря. Пахло (Дема казав) цедрою з лимона. В далені густо роскидані були заводські огні. Дема творив сантименти:

—Це не від Луки, а від повстання. З нього одна глава на мотив: „гей, долиною, гей, широкою козаки ідуть“. І це тому, що я чую далекій тупїт фантастичних коней. Тому, що положила на моє серце свою голівку малюсенька дівчинка, і я бачу народження нового життя.... Вероніка мовчала.

Тоді промовив Стефан:

—Вероніко, тобі холодно в калошах. Ти хоч би чулки надїла.

Близько підійшла, подивилась в очі і тихо, але чїтко і суворо сказала:

— Брате! Не глузуй. Я з тобою не буду стрічатись.

Стефан подумав і кинув:

— Добре. Але скажи мені: ти чула що небудь про аристократизм духу?

Вероніка сказала:

— Чула.... Підійшов Дема.

— Про що ви говорите?

Стефан:

— Про цінности: Евклідову на площині і Лобачевського на сферичній поверхні.

— Ну, це не про мене писано.

... Нарешті й ріка. Підійшов і дядя Варфоломій. — Десь чиркнув сірник — у весняній ночі стояли два цигаркових огника. Далеко на Поярних посьолках співали дівчата.

Поїдуть туди, до Христини.

... З тих Христин. Це з книги дум народніх: ходять бояни невідомих комун і співають вечірню молитву, коли жевріє свіча загірнього сонця: — „Слава в верхів'ях революції і на землі радість! І чути ще боянову молитву під тихий акомпанімент земного хору — весняного шуму. Стоїть чітка

Віфліємська зоря. Боян дивиться в даль і тихо каже: — ...твое життя, ти, твої рухи, твій кожний день — це агітація невідомих комун. Чого ж вони хочуть від мене? Невже я вирву своє чингальне серце, невже я зможу погасити цей надзвичайний ранковий пожар“? І пише діва — жіночий ватажок — наказ на 11 пунктів і наказ на 14 пунктів. І звичайно вона добре знає, що Христина і без неї це знає і мабуть у неї теж горить серце, коли бачить Христину і вона не може погасити пожар своєї творчости.

— „Слава в верхів'ях революції і на землі радість!

Боян сказав: — „Можна згоріти, як свічка перед образом моєї мадонн Христини“. Але не втихала боянова молитва під тихий акомпанімент земного хору — весняного шуму“.

... Сказав дядя Варфоломій:

— Стефане, йди сюди!

Підійшов.

— Ну говори по правді — вламав?

Стефан нічого не відповів, одійшов і сів на кайору.

... Сплеснули весла.

... Стояла тиха вохка темрява, і вабили полярські огні, і брів зелений запах із Слобожанських безкраїх степів.... Сплеснули весла.

8.

... Дядя Варфоломій подумав—не то з іронією, не то так:

—Ячейка!

Потім подумав про потяг, про закинуту станцію, Ортечека. і про далекого знайомого з Ортечека.

Потім дядя Варфоломій уважно дивився в синяву запашної ночі, туди, де стояли полярські огні, де маячила кайора і силуети цих чудних, невідомих людей.

28/2 23. Харків

About this digital edition

This e-book comes from the online library [Wikisource](#)^[1]. This multilingual digital library, built by volunteers, is committed to developing a free accessible collection of publications of every kind: novels, poems, magazines, letters...

We distribute our books for free, starting from works not copyrighted or published under a free license. You are free to use our e-books for any purpose (including commercial exploitation), under the terms of the [Creative Commons Attribution-ShareAlike 3.0 Unported](#)^[2] license or, at your choice, those of the [GNU FDL](#)^[3].

Wikisource is constantly looking for new members. During the realization of this book, it's possible that we made some errors. You can report them at [this page](#)^[4].

The following users contributed to this book:

- Arxivist

-
1. [↑ http://wikisource.org](http://wikisource.org)
 2. [↑ http://www.creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0](http://www.creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0)
 3. [↑ http://www.gnu.org/copyleft/fdl.html](http://www.gnu.org/copyleft/fdl.html)
 4. [↑ http://wikisource.org/wiki/Wikisource:Scriptorium](http://wikisource.org/wiki/Wikisource:Scriptorium)

